

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Actieplan, versnellingstafel en samenwerkingsprogramma: over paradoxale taalclichés binnen de overheid

Huurman, L.L.

Citation

Huurman, L. L. (2020). Actieplan, versnellingstafel en samenwerkingsprogramma: over paradoxale taalclichés binnen de overheid. *Bestuurskundige Berichten*, 35(2), 12-13.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3212609>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3212609>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Enkele jeugdige revolutionairen kregen een de dag na de uitspraken van Rutte een podium in de dagelijkse talkshow van Margriet van der Linden. Van der Linden begon het item met de discutabele uitspraak: “jongeren worden onevenredig hard geraakt door de coronacrisis”. Hoewel het coronavirus op de gehele samenleving een impact heeft, kan er duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen verschillende groepen. Jongeren lopen weinig tot geen risico op gezondheidsklachten en onder de achttien hoeven zij onderling geen afstand te houden. Uiteindelijk zijn het juist ouderen in verzorgingstehuizen die onevenredig hard worden getroffen.

Aan tafel bij Margriet van der Linden zaten diverse jongeren, maar ook ‘generatie-expert’ Talitha Muusse, geboren in 1991. Als 29-jarige zou ze onder de definitie van het CBS niet onder de groep van bijna vijf miljoen jongeren vallen en is het niet haar revolutie. Het is dan ook onduidelijk voor welke generatie zij opkomt. Verschillende jongeren krijgen een podium voor het pitchen van ideeën. Één van de ideeën is een basisbeurs. Ondanks dat er uit recent onderzoek bleek dat invoering van het leenstelsel niet heeft gezorgd voor extra barrières om te gaan studeren, werd een herinvoering van deze basisbeurs voor studenten al snel genoemd. Het is echter een farce dat alle jongeren deze afschaffing steunen: zo is de jongerenorganisatie van de VVD is nog altijd voorstander van het leenstelsel.

Dit voorbeeld is een structureel probleem van de jongerenlobby: de vijf miljoen jongeren van Nederland zijn geen uniforme groep met gelijke belangen of dezelfde mening. Om echt te weten wat jongeren (boven de achttien jaar) willen, bestaat er ook al een mooi instituut: een parlement. Door middel van een eenvoudige procedure, die ook wel stemmen wordt genoemd, kunnen jongeren zo structureel meer inspraak krijgen. Toch blijkt dat voor veel jongeren te veel moeite: bij de Provinciale Statenverkiezingen van 2019 was de opkomst onder ouderen het hoogst en onder jongeren het laagst. Op 17 maart 2021 mag er weer gestemd worden voor de Tweede Kamer. Dan kan er geoordeeld worden of de jongeren daadwerkelijk zo veel zin hebben in radicale verandering.

Actieplan, versnellingstafel en samenwerkingsprogramma

Over paradoxale taalclichés binnen de overheid

Lennart Huurman

*Adjunct-uitgever Publiek Denken en oud-bestuurslid B.I.L.
(2013-2014)*

Er zijn een hoop clichés over de overheid. Zij zou traag zijn, bureaucratie ontaardt in bureaucratisme en ambtenaren zijn werkschuw en communiceren in onnavolgbaar jargon. Deze sneren komen op ons bestuurskundigen veelal gemakzuchtig en goedkoop over en ontstijgen dan ook zelden het niveau van de borrelpraat. Werkwijzen, processen en routines die bijdragen aan het ontstaan van deze clichés leren wij begrijpen en verklaren vanuit principes als zorgvuldigheid, zekerheid en rechtmatigheid, alsmede het bieden van een noodzakelijk tegenwicht tegen de grilligheid van de politieke besluitvorming. De overheid doet er voor de eigen betrouwbaarheid

goed aan door hier trots en uitgesproken aan vast te houden. Pogingen om hier radicaal mee te breken lopen immers nog wel eens uit op fiasco's. Zo probeerde het Openbaar Ministerie ooit rond de jaarwisseling de hypotheek-binnen-een-week-mentaliteit uit met het supersnelrecht. Deze vorm van rechtspraak bleek echter slechts toepasbaar op een gering aantal zaken (voornamelijk winkeldiefstal of ander kattenkwaad) en was op sommige vlakken strijdig met het EVRM¹.

De achtergrond van het voorbeeld van supersnelrecht is evident: politici van rechtse signatuur prediken law and order voor de bühne, weten heus wel dat het

niet gaat werken en het OM wordt er vervolgens mee opgezadeld. Het is een (gelukkig zeldzaam) voorbeeld van een praktijk waarbij de overheid daadkracht middels snelheid veinst.

Het veinzen van daadkracht kan echter ook op een andere manier. Een manier die minder opvallend is en daardoor ietwat gewiekster. Het is het verzinnen van termen om overheidshandelen doortastender te laten klinken dan het is zonder dat hier enige beleidsmatige invulling aan ten grondslag ligt. Creatief zijn met taal om iets anders te doen voorkomen is niet iets waar louter de overheid een monopolie op heeft, maar in de wijze waarop overheden dit toepassen is wel een patroon te ontdekken.

Dit patroon is even geestig als tegenstrijdig. Het lijkt namelijk zo dat overheden er een neusje voor hebben om eigen initiatieven, intenties en organisaties een benaming mee te geven waar altijd het tegenovergestelde in zit van wat het daadwerkelijk is.

“Een meer treffende omschrijving voor eindeloos polderen had ik niet kunnen bedenken”

Versnellingstafel

Een concreet voorbeeld is de ‘versnellings-tafel’. Deze term duikt recentelijk vaak op bij geformaliseerde praatclubjes omtrent het Klimaatakkoord. Doel van deze versnellingstafels, zo verwoordt bijvoorbeeld de Gemeente Groningen, is het *“bespreken [...] welke kansen partijen benutten en hoe zij gezamenlijk aan oplossingen gaan werken voor concrete energievraagstukken”*². Een meer treffende omschrijving voor eindeloos polderen had ik niet kunnen bedenken. Er gebeurt een hoop, maar versnellen zeker niet.

Samenwerkingsprogramma

Een ander voorbeeld is het ‘samenwerkingsprogramma’. Het voorvoegsel ‘samenwerkings-’ impliceert ten minste een zekere mate van gedeelde zeggenschap. Ook dit blijkt niet altijd de lading te dekken. Zo pareerde minister Ollongren de referendumfanatici uit haar eigen partij door in ruil voor het afschafte referendum geld vrij te maken voor initiatieven voor de vernieuwing van lokale democratie. Een sympathiek idee dat onder de noemer ‘samenwerkingsprogramma Democratie in Actie’ met de VNG werd opgetuigd. Het ministerie

en de VNG betalen allebei de helft. De bijdrage van de VNG komt echter vestzak-broekzak direct vanuit een subsidie van het ministerie zelf, waar het ministerie dan weer de kaders van bepaalt³. Iets dat niet overkomt als echte samenwerking.

Actieplan

Het derde voorbeeld van een tamelijk tegenstrijdige benaming van een bepaald initiatief van de overheid is het ‘actieplan’. De Dikke Van Dale omschrijft actie als een handeling, beweging of inspanning. Ruim op te vatten, maar niet logisch te gebruiken als je slechts een voornemen hebt te brainstormen over hoe je zonder iets te doen toch iets wilt veranderen. Desondanks koos Wopke Hoekstra er voor om zijn idee om met banken en onderwijsinstellingen na te denken over hoe consumenten andere financiële keuzes kunnen maken te presenteren als Actieplan Consumentenkeuzes. In het hele onderliggende beleidsdocument is geen intentie terug te vinden over een voorgenomen handeling, beweging, of inspanning om consumentenkeuzes daadwerkelijk te veranderen⁴. Alleen een toezegging om het uitwisselen van kennis te faciliteren.

“Het voorvoegsel als antoniem van de werkelijkheid”

Bovenstaand zijn drie losse voorbeelden van benamingen waarbij het voorvoegsel het antoniem van de werkelijkheid is. Er is misschien wel een heel antoniemenwoordenboek te vullen met stuurgroepen die alles doen behalve sturen, expertiseteams gevuld met vertegenwoordigers van belangenorganisaties en andere termen exact verwoorden wat er niet gebeurt. Net zoals er ongetwijfeld genoeg voorbeelden zijn van overheden die zich hier niet schuldig aan maken.

Clichés over de overheid zullen altijd blijven bestaan. Dat verandert niet door te pogen radicaal te breken met de eigen principes of door het eigen handelen in een ander jasje te steken. Misschien is het juist iets dat helemaal niet moet veranderen. Al is het maar om de borrelpraat te voeden.

Referenties

1. Van Weerden, M., Benschop, A., Liebregts, N., Blom, T., & Korf, D. J. (2016). *Evaluatie supersnelrecht*. (Bonger Reeks; Nr. 30). Amsterdam: Rozenberg Publishers.
2. Gemeente Groningen (2017), *Actieplan Energiebesparing bij bedrijven*, kenmerk: 664549 9
3. Kamerstukken II 2019-2020, 35 300 VII, nr. 2, p. 40.
4. Kamerstukken II 2019-2020, 32 013, nr. 224